

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

Директор науково-методичної
діяльності

О.Б. Жильцов

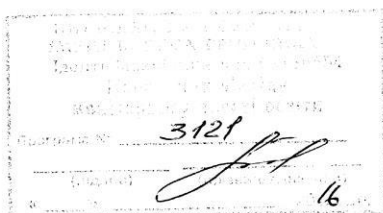
« » 2016р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Новітня історія країн Азії та Африки

Напрямок підготовки 6.020302 «Історія»

Історико-філософський факультет

2016 – 2017 навчальний рік

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

«___»_____20 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Новітня історія країн Азії та Африки

Напрямок підготовки 6.020302 «Історія»

Історико-філософський факультет

2016 – 2017 навчальний рік

Робоча програма Новітня історія країн Азії та Африки для студентів галузі знань 0203 «Гуманітарні науки», напряму підготовки 6.020302 Історія

Розробники: доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії Київського університету імені Бориса Грінченка Срібняк Ігор Володимирович

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії

Протокол від 5 вересня 2016 року № _1__

Завідувач кафедри всесвітньої історії _____ І.В.Срібняк

(підпис)

© _____, 2016 р.

© _____, 2017 р.

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	5
2. Структура програми	7
3. Тематичний план	8
4. Програма	11
5. Навчально-методична карта дисципліни	22
6. Карта самостійної роботи	23
7. Індивідуальна навчально-дослідна робота	26
8. Система поточного і підсумкового контролю знань	28
9. Методичне забезпечення курсу	29
10. Питання до екзамену	30
11. Орієнтовна тематика бакалаврських робіт	31
12. Рекомендована література	32

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Новітня історія країн Азії та Африки» (далі – Програма) є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою всесвітньої історії Інституту суспільства на основі ОПП відповідно до затвердженого навчального плану.

Програму розроблено з урахуванням рекомендацій МОН України «Про Перелік напрямів (спеціальностей) та їх поєднання з додатковими спеціальностями і спеціалізаціями для підготовки педагогічних працівників за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста, магістра» (лист № 1/9-736 від 06.12.2007 р.)

Програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання в Київському університеті імені Бориса Грінченка відповідно до вимог ОКХ, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни.

Програма визначає перелік, обсяг, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів, необхідне навчально-методичне забезпечення.

Курс «Новітня історія країн Азії та Африки» відноситься до нормативних навчальних програм підготовки бакалаврів у циклі професійно зорієнтованих дисциплін навчального плану для студентів історичних спеціальностей і логічно завершує вивчення ними всесвітньої історії. Він завершує вивчення основних процесів історичного, економічного, соціального, політичного та культурного розвитку людства в цих важливих цивілізаційних зонах.

У хронологічному відношенні віхою відліку початку сучасного періоду світової історії взято 1918 р. – рік закінчення Першої світової війни, закінчення якої засвідчило початок новітньої епохи в розвитку світової цивілізації. Від цього часу і донині в історії країн названих регіонів відбулись значні події і зміни. У соціально-економічному відношенні вони здійснили стрибок від буржуазного індустріального до постіндустріального та інформаційного суспільства. Революція у природознавстві переросла в другій половині ХХ ст. в науково-технічну революцію, яка дала нову матеріально-технічну базу для якісного перетворення всіх сфер народного господарства, культури і побуту. Велася гостра боротьба сил демократії з тоталітаризмом, екстремізмом, націонал-шовінізмом та расизмом. Під прапором таких теорій та ідеологій запроваджувались спроби модернізації, «стрибка» вперед, вирішення власних національних проблем за рахунок інших націй та країн, людство було втягнуте у Другу світову війну. В кінці століття завершилося змагання між двома системами – соціалістичною та капіталістичною. Радянська альтернатива ліберально-демократичному укладу суспільного життя історичного випробування не витримала. Деякі постсоціалістичні країни перейняли модернізований західноєвропейський варіант капіталістичного укладу, а зокрема Китай вибудував свій особливий шлях соціально-політичного розвитку, зберігаючи монополію правлячої партії на владу. Підсумком цих процесів стало відновлення на кінець ХХ ст. формаційно-цивілізаційної єдності світу.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є комплексне студіювання особливостей історичного розвитку країн Західної Європи і Америки у 1918-2012 рр., з'ясування змісту політичних, економічних, соціокультурних процесів, що відбувалися в модерну і постмодерну добу в державах Заходу.

Міждисциплінарні зв'язки:

Вивчення курсу «Новітня історія країн Азії та Африки» тісно пов'язане із опануванням ряду насамперед суміжних дисциплін. У їх числі: «Історія міжнародних відносин» (поняття міжнародних відносин, формування засад і принципів відносин між державами, культура дипломатичних відносин, історичні особливості розвитку міжнародних відносин у ХХ ст.), «Новітня історія країн Європи та Америки» (умови та фактори розвитку етнічних та етносоціальних спільнот північно-атлантичного регіону, становлення незалежних держав в регіоні в новітню добу), «Історія СРСР»

(умови та фактори становлення і розвитку радянської державності, зовнішня політика керівництва СРСР у ХХ ст., економічні і культурні взаємозв'язки СРСР з країнами Заходу), «Історія суспільно-політичних рухів» (типологія суспільних рухів у ХХ ст., основні ідеології новітньої доби, форми реалізації програмних гасел на політичній арені), «Соціологія» (становлення та закономірності розвитку людських спільнот), «Політологія» (сутність і функції держави, типологія політичних режимів, політична свідомість і політична соціалізація особи, основи геополітичного аналізу етнонаціональних явищ) «Філософія» (основні напрями розвитку філософської думки ХХ ст.), «Культурологія» (поняття людської культури, вплив культури на розвиток спільнот, вплив спільнот на специфіку культури, культура різних спільнот), «Релігієзнавство» (релігійні відносини, етносоціальні релігії), «Історіографія всесвітньої історії» (вивчення основних теоретичних і методичних напрямів в історичних дослідженнях різних світових шкіл).

Мета курсу полягає у комплексному вивченні найбільш значущих проблем розвитку провідних країн Азії та Африки в ХХ – початку ХХІ ст., а також в формуванні у студентів вміння їх самостійного аналізу на основі новітнього методологічного інструментарію історичної науки.

Завдання

Курс «Новітня історія країн Азії та Африки» має наступні пізнавальні, дидактичні та виховні завдання:

- на основі широкого залучення джерел та наукової літератури закріпити та поглибити у студентів здобуті ними протягом трьох років навчання у ВНЗ знання і розуміння закономірностей розвитку людства задля чіткого усвідомлення ними особливостей суспільного та політичного розвитку країн Азії та Африки в ХХ ст.;
- вдосконалити у студентів їх навички роботи з історичними джерелами та спеціальною історичною літературою, прищепити їм уміння правильно оформляти методологічний і технічний інструментарій наукових досліджень;
- сприяти виробленню наукового бачення суспільних явищ, подій, тенденцій минулого та сучасного, вмінню трактувати їх з позицій наукових принципів історизму, об'єктивності, всебічності, логічності та робити порівняльний аналіз аналогічних процесів у різних країнах, визначаючи загальне та відмінне;
- об'єктивно трактувати дискусійні суспільно-політичні явища та процеси, дотримуючись принципів історизму, об'єктивності, всебічності, логічності;
- розвивати вміння критично аналізувати отриману з різних джерел інформацію, самостійно аналізувати її, ґрунтуючись на вищезазначених наукових принципах;
- визначити основні теоретичні поняття та терміни з курсу «Новітня історія країн Азії та Африки» й вимагати від студентів їх чіткого розуміння та вміння оперувати ними при відповідях на семінарських заняттях, під час написання рефератів;
- в лекційному курсі та на семінарських заняттях звертати увагу студентів на культурно-цивілізаційні здобутки націй та народів, що проживають на теренах Азії та Африки, стимулюючи у них прагнення бути свідомими своєї майбутньої місії історика-дослідника та викладача.

Навчальні результати / вміння:

Навчальні результати / вміння:

Опанувавши курс «Новітня історія країн Європи і Америки», студенти повинні **знати:**

- вільно володіти понятійним та термінологічним інструментарієм, що є базовим для цієї дисципліни;
- хронологію найголовніших подій і політичну географію країн Азії та Африки;
- основні етапи і процеси історії країн Азії та Африки після першої світової війни до сучасності;
- основні проблеми політичного, економічного і соціального розвитку провідних країн Азії та Африки, їх особливості, відмінні риси;
- специфіку участі країн згадуваних континентів у Другій світовій війні та їх роль в ній;
- визначальні проблеми історичного розвитку країн Азії та Африки в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст., зокрема, державного регулювання і його специфіки в окремих країнах.

Вивчивши курс «Новітня історія країн Європи і Америки», студенти повинні

вміти:

- критично оцінювати та правильно інтерпретувати основні історичні джерела;
- вміти опрацьовувати весь комплекс історичної літератури (монографії, статті, публіцистичні матеріали) з новітньої історії країн Азії та Африки, а також здійснювати пошук фактологічної інформації в енциклопедіях та інших довідкових виданнях;
- орієнтуватися у найновіших досягненнях історичних і політологічних досліджень, наявних історіографічних концепціях та актуальних проблемах курсу;
- пропонувати та аргументувати власну точку зору щодо винесених на обговорення проблемних питань;
- здійснювати самостійний фаховий аналіз сучасного політичного розвитку країн Азії та Африки.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 234 год., із них:

- лекції - 44 год.;
- семінарські заняття - 32 год.;
- практичні заняття - відсутні год.;
- індивідуальна робота - 12 год.;
- самостійна робота – 99 год.;
- модульний контроль 11 год.;
- семестровий контроль – 36 год.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: Новітня історія країн Європи і Америки

Дисципліна	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідно до ECTS: 6,5 <i>кредити</i>	Шифр та назва галузі знань: <i>«0203 Гуманітарні науки»</i>	Частина програми (нормативна, вибір закладу, вибір студента): нормативна
Кількість змістовних модулів: 6 <i>модулів</i> .	Шифр та назва напрямку підготовки: 6.020302 «Історія»	Рік підготовки: 4 . Семестр: 7, 8.
Загальний обсяг дисципліни: 234 <i>годин</i> .	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «Бакалавр».	Аудиторні заняття: 76 <i>год</i> . З них: Лекції: 44 <i>год</i> . Семінарські заняття: 32 <i>год</i> . Самостійна робота: 111 <i>год</i> .
Кількість тижневих годин: 3 <i>години</i> .		Модульний контроль: 11 <i>год</i> . Семестровий контроль: 36 <i>год</i> . Вид контролю: <i>іспит, залік</i> .

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Використані скорочення:

- лекції (Л);
- семінарські заняття (СЗ);
- практичні заняття (ПЗ);
- самостійна робота (СР);
- підсумковий контроль (ПК).

Бакалаврат, IV курс, VII семестр

№	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Р	А	Л	СЗ	ПЗ	ІР	СР	МК
Змістовий модуль І.									
Країни Азії в системі міжнародних відносин: загальні тенденції розвитку									
1.	Вступ. Новітня історія країн Азії та Африки: особливості навчального курсу.	9	4	2	2			5	
2.	Міжнародні відносини між двома світовими війнами.	7	2	2				5	
3.	Суспільно-політичні рухи у 1918–1939 рр.	4	4	2	2				
4.	Наука і культура країн Азії між двома світовими війнами.	7	2	2				5	
	<i>Разом</i>	27	12	8	4			15	2
Змістовий модуль ІІ.									
Країни Азії у 1918–1939 рр.: особливості соціально-економічного і політичного розвитку									
5.	Країни Азії у період повоєнної нестабільності і стабілізації (1924–1929 рр.).	7	2		2			5	
6.	Світова економічна криза (1929–1933 рр.) і пошуки шляхів виходу з неї.	7	2	2				5	
7.	Боротьба народів Індостану та Індокитаю проти колонізаторів.	4	2		2				
8.	Країни мусульманського світу	7	2	2				5	
	<i>Разом</i>	25	8	4	4			15	2
Змістовий модуль ІІІ.									
Країни Африки та Африки у міжвоєнному часі: специфіка суспільно-політичних трансформацій									
9.	Колоніальна присутність провідних країн світу в Африці.	7	2		2			5	
10.	Особливості суспільно-політичного розвитку незалежних африканських держав.	7	2	2				5	
11.	Політичний розвиток країн Північної Африки.	9	4	2	2			5	
	<i>Разом</i>	23	8	4	4			15	
	<i>Разом за І семестр</i>	72	32	16	12			45	4

Бакалаврат, IV курс, VIII семестр

№	Назви теоретичних розділів	Кількість годин								
		Р	А	Л	СЗ	ПЗ	ІР	СР	МК	СК
Змістовий модуль I.										
Країни Азії в системі міжнародних відносин у другій половині ХХ ст.										
1.	Наслідки Другої світової війни для держав та народів Азії	12	6	4	2			5		
2.	Схід в умовах біполярного та багатополюсного світоустрою.	18	8	4	4			7		
3.	Суспільно-політичні рухи в Азії (друга половина ХХ ст.)	15	4	2	2			7		
4.	Наука і культура країн Азії у другій половині ХХ ст.	15						9		
	Разом	60	18	10	8			28	3	
Змістовий модуль II.										
Країни Азії у 1939–2010 рр.: особливості соціально-економічного і політичного розвитку										
5.	Антиколоніальний рух в Азії.	16	4	2	2			5		
6.	Економічна модернізація країн Далекого Сходу.	18	8	4	4			7		
7.	Виникнення незалежних держав (Близький та Середній Схід).	16	4	2	2			7		
	Разом	50	16	8	8			19	2	
Змістовий модуль III										
Специфіка соціально-економічного і політичного розвитку країн Азії та Африки у 1939-2010 рр.										
8.	Військове протистояння на теренах Північної Африки.	18	4	4				6		
9.	Утворення незалежних африканських держав.	16	4	2	2			7		
10.	Африка в системі міжнародних відносин.	18	6	4	2			6		
	Разом	52	14	10	4			19	2	
	Разом за II семестр	162	48	28	20			71	7	36
	Разом за навчальним планом	234	76	44	32			111	11	36

III. ПРОГРАМА (VII семестр)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Країни Азії в системі міжнародних відносин: загальні тенденції розвитку

Теми лекцій

Лекція 1

Тема 1: Місце і значіння курсу «Новітня історія Азії та Африки» в системі університетської історичної освіти

(2 год.)

Логіка викладу:

- 1.Поняття «новітня історія», його сучасна інтерпретація. Наукові дискусії щодо періодизації новітньої історії.
- 2.Тенденції світового розвитку в ХХ ст. – на початку ХХІ ст.
- 3.Сучасна східна цивілізація та її основні ознаки.
- 4.Теорії «індустріального», «постіндустріального» та «інформаційного» суспільств.

Основні поняття теми:

- Імперіалізм;
- Індустріальне суспільство;
- Концесії;
- Монополія;
- Націоналізм;
- Інформаційне суспільство.

Лекція 2

Тема 2: Суспільно-політична модернізація Японії (міжвоєнна доба)

(2 год.)

Логіка викладу:

- 1.Передумови перетворення Японії у регіонального лідера на Далекому Сході.
- 2.Політичне та економічне становище країни у 1920-х рр. Зовнішня політика імперії.
- 3.Загострення суспільних протиріч. Вплив армії на політичне життя Японії.
- 4.Підготовка імперії до територіальних загарбань в басейні Тихого океану.
- 5.Японська військова присутність в Кореї і боротьба корейського народу проти поневолення.

Основні поняття теми:

- Сінтоїзм
- Демаркація;
- Інтервенція;
- Комюніке;
- Концесії;
- Мандатна система;
- Репарації.

Лекція 3

Тема 3: Китайська республіка: боротьба за територіальну єдність країни (1918-1945 рр.)

(2 год.)

Логіка викладу:

1. Напівколоніальний статус Китаю на початку ХХ ст.
2. Рух «4 травня» 1919 р. Радикалізація суспільних настроїв в Китаї. Виникнення КПК.
3. Національна революція 1925-1927 рр.
4. Внутрішня та зовнішня політика Гоміндану. Громадянська війна в Китаї.
5. Особливості суспільно-політичного розвитку Монголії.

Основні поняття теми:

- Геноцид;
- Диктатура;
- Сателіт;
- Тоталітаризм;
- Екстремізм.

Лекція 4

Тема 4: Основні тенденції розвитку країн Індокитаю та Індонезії (1918-1939 рр.)

(4 год.)

Логіка викладу:

1. Французька колоніальна присутність в Індокитаї.
2. Радикалізація суспільних настроїв у В'єтнамі.
3. Бірма у складі англійської колоніальної імперії.
4. Соціально-політичні процеси в Індонезії.
5. Сиам: особливості розвитку.

Основні поняття теми:

- Анархо-синдикалізм;
- Комінтерн;
- Консерватизм;
- Лібералізм;
- Неолібералізм;

Семінарське заняття № 1

Перетворення Японії в регіонального лідера АТР (1914-1939 рр.)

Зміст семінарського заняття (2 год.)

1. Японія в 1914-1923 рр.: особливості економічної та внутрішньополітичної модернізації країни.
2. Зовнішня політика Японії у 20-х рр. ХХ ст. Вашингтонська конференція 1921-1922 рр. та її рішення для Японії.
3. Світова економічна криза 1929-1932 рр. і пошуки Японії шляхів виходу з неї. Формування авторитарного режиму.
4. Підготовка до війни. Мілітаризація економіки і суспільства в другій половині 30-х рр.
5. Мистецтво, наука, освіта в тогочасній Японії.

Рекомендована література

Бикс Г. Хирохито и создание современной Японии. – Москва, 2002.

Гольдберг Д.И. Внешняя политика Японии в 1941-1945 гг. – Москва, 1992.

- Горбунов Е.А.* Схватка с чёрным драконом. Тайная война на Дальнем Востоке. – Москва, 2002.
- Захаров Г.Ф.* Политика Японии в Маньчжурии (1932-1945). – Москва, 1990.
- Инамари К.* Страсть к успеху: Японское чудо. – Москва, 1998.
- История Японии: Учебн. пособие / Сост. А.Е.Жуков. – М., 1999. – Т.2.
- Кузнецов Ю.Д.* История Японии: Учебн. для студ. вузов. – М., 1983.
- Кузнецов Ю.Д., Навлицкая Г.Б., Сырицын ИМ.* История Японии. – Москва, 1988.
- Можейко И.В.* «Западный ветер – ясная погода»: Юго-Восточная Азия во второй мировой войне. – Москва, 1984.
- Савин А.С.* Японский милитаризм в период Второй мировой войны. – Москва, 1979.
- Сапожников Б.Г.* Китайский фронт во Второй мировой войне. – Москва, 1979.
- Хаттори Такусиро.* Япония в войне (1941-1945). – Москва, 1973.
- Черевко К.Е.* Серп и молот против самурайского меча. – Москва, 2003.
- Японский милитаризм: Военно-историческое исследование. – Москва, 1972.
- Японский феномен. – Москва, 1996.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії

Семінарське заняття № 2

Національно-демократичний рух у Китаї, Кореї та Монголії (2 год.)

Зміст семінарського заняття

А

- 1.Наслідки Першої світової війни для Китаю.
- 2.Національний антиколоніальний рух в Китаї у перші повоєнні роки.
- 3.Зародження комуністичного руху. Створення КПК.
- 4.Сунь Ясен і реорганізація Гоміндану на початку 1920-х рр.
- 5.Реформи «Нанкінського десятиліття» (1928-1937 рр.).

Б

- 1.Національно-визвольний рух в Монголії.
- 2.Японська присутність на Корейському півострові.
- 3.Втручання Японії у внутрішні справи Китаю. «Нанкінський інцидент» 1937р.
- 4.Створення держави Манчжоу-го.

Рекомендована література:

- Ефимов Г.В.* Сунь Ятсен: поиск пути (1914-1922). – Москва, 1981.
- Жуков В.В.* Китайский милитаризм (10–20-е годы XX в.). – Москва, 1988.
- История Китая / Л.С. Васильев, З.Г. Лапина, А.В. Меликсетов и др. – Москва, 1998.
- Каретина Г.С.* Чжан Цзолинь и политическая борьба в Китае в 20-е годы. – Москва, 1984.
- Карлусое В.В.* Частное предпринимательство в Китае. – Москва, 1996.
- Каткова ЗД.* Китай и державы (1927-1937). – Москва, 1995.
- Китай в эпоху войны против японской агрессии (1937-1941). – Москва, 1988.
- Китай: история в лицах и событиях. – Москва, 1989.
- Кузнецов В.С.* Гоминьдановский режим в Китае (1928-1937). – Москва, 1984.
- Мамаев И.Л.* Гоминьдан в национально-революционном движении Китая (1923-1927). – Москва, 1991.

Махмуткоджаев М.Х. Национальная политика Гоминьдана (1927-1937). – Москва, 1986.

Новейшая история Китая: 1917-1927. – Москва, 1983.

Новейшая история Китая: 1927-1949. – Москва, 1984.

Панцов А.В. Из истории идейной борьбы в китайском революционном движении 20-40-х годов. – Москва, 1985.

Писарев АА. Гоминьдан и аграрно-крестьянский вопрос в Китае в 20-30-е годы XX века. – Москва, 1986.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Країни Азії у 1918–1939 рр.:

особливості соціально-економічного і політичного розвитку

Лекція 5

Тема 5: Національно-визвольна боротьба в Індії (перша половина XX ст.)

(2 год.)

Логіка викладу:

1. Особливості англійської колоніальної присутності в Індії.
2. Діяльність ІНК. Вчення Махатми Ганді.
3. Акції громадської непокори.
4. Розширення прав індійців в управлінні країною.
5. Індуїстсько-мусульманське протистояння на заході Індії.

Основні поняття теми:

- Автаркія;
- Девальвація;
- Інституціоналізм;
- Колоніалізм;

Лекція 6

Тема 6: Суспільно-політичні трансформації в Ірані та Афганістані у міжвоєнному часі

(2 год.)

Логіка викладу:

1. Повалення каджарської династії. Прихід до влади Реза-шаха Пехлеві.
2. Реформи державного устрою та судочинства. Економічні перетворення.
3. Зовнішня політика Ірану.
4. Боротьба за владу в Афганістані. Модернізація країни.

Основні поняття теми:

- Монархія;
- Династія;
- Державний сектор;
- Реформування;
- Зовнішня політика.

Лекція 7

Тема 7: Державо- і націєтворення на арабському Сході (20-30-ті рр. XX ст.)

(2 год.)

Логіка викладу:

- 1.Боротьба проти мандатної системи на Близькому Сході.
- 2.Створення арабських держав (Ірак, Саудівська Аравія, Йорданія та ін.).
- 3.Французька та англійська колоніальні адміністрації та їх спроби вирішення нагальних соціально-політичних проблем на Близькому Сході.
- 4.Єврейська імміграція до Палестини.

Основні поняття теми:

- Антисемітизм;
- Дискримінація;
- Ісламізм;
- Популізм;
- Імміграція;
- Шовінізм.

Семинарське заняття № 3

Країни Індокитаю та Індонезія в першій половині ХХ ст.

(2 год.)

Зміст семінарського заняття

- 1.Особливості суспільно-економічного розвитку країн Індокитайського союзу в першій чверті ХХ ст.
- 2.Піднесення національно-визвольного руху у В'єтнамі, Лаосі та Камбоджі.
- 3.Бірма під владою Британії. Рух галонів. «Револуція 1300 року». Соціально-політичні перетворення в Сіамі.
- 4.Індонезія як складова голландських заморських володінь.
5. Культурно-цивілізаційний поступ народів Індокитаю у першій половині ХХ ст.: національні традиції, вплив метрополій, регіональні особливості.

Рекомендована література:

- Ильинский М.М.* Индокитай: пепел четырёх войн (1939-1979). – Москва, 2000.
- Исаев М.М.* Современный революционный процесс в станах Индокитая. – Москва, 1985.
- История Индонезии: В 2-х тт. – Т. 2. – Москва, 1992.
- Капица М., Милетин Н.* Сукарно: политическая биография. – Москва, 1980.
- Кобелев Е.В.* Хо Ши Мин. – Москва, 1983.
- Левтонова Ю.О.* История Филиппин: Краткий очерк. – Москва, 1979.
- Мосяков Д.В.* Кампучия: особенности революционного процесса и полпотовский «эксперимент». – Москва, 1986.
- Новейшая история Вьетнама. – Москва, 1984.
- Пономарев ЮА.* История Мусульманской лиги Пакистана. – Москва, 1982.
- Сумский В.В.* Национализм и авторитаризм: политико-идеологические процессы в Индонезии, Пакистане, Бангладеш. – Москва, 1987.
- Урляпов В.Ф.* Индонезия и международные отношения в Азиатско-Тихоокеанском регионе. – Москва, 1993.

Завдання для обов'язкового виконання

- Домашні завдання:* опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії
- Аудиторні завдання:* виступ, участь у дискусії

Семінарське заняття № 4

Британська колоніальна політика і національно-визвольний рух в Індії (1914-1939 рр.)

(2 год.)

Зміст семінарського заняття

1. Реформи Монтегю-Челмсфорда: причини проведення, зміст, значення.
2. Активізація національно-визвольного руху в Індії у 1918-1920 рр.
3. Еволюція ідейно-політичних поглядів лідерів Індійського національного конгресу у 20-х рр. XX ст. Діяльність М.Ганді.
4. Трансформація британської колоніальної політики.
5. Загострення протиріч між ІНК і Мусульманською лігою у другій половині 30-х рр.

Рекомендована література:

Вельский А.Г., Фурман Д.Е. Сикхи и индусы: Религия, политика, терроризм. – Москва, 1992.

Ванина Е.Ю. Индия: страна и ее регионы. – Москва, 2000.

Верма Ш. Портрет Раджива Ганди. – Москва, 1988.

Володин А.Г., Шасшитко П.М. «Пусть не обманет надежда!»: Жизнь и борьба Джавахарлала Неру. – Москва, 1990.

Гопал С. Джавахарлал Неру: биография. – В 3-х тт. – Москва, 1990.

Горев А.В., Зимянин М.В. Неру. – Москва, 1988.

Намбудирипад О.В. Махатма Ганди и гандизм. – Москва, 1960.

Празаускас АА. Этнос, политика и государство в современной Индии. – Москва, 1990.

Райков А.В. Амритсарская трагедия 1919 г. и освободительное движение в Индии. – Москва, 1985.

Ульяновский Р.А. Аграрная Индия между мировыми войнами: Опыт исследования колониально-феодального капитализма. – Москва, 1981.

Ульяновский Р.А. Три лидера индийского народа: Мохандас Карамчанд Ганди, Джавахарлал Неру, Индира Ганди. – Москва, 1986.

Чичеров А.И. Джавахарлал Неру и независимая Индия: Очерки общественного развития страны в 50-70-е годы. – Москва, 1990.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії

Семінарське заняття № 5

Суспільно-політичні перетворення в Ірані, Афганістані та Іраку.

(2 год.)

Зміст семінарського заняття

1. Становище Ірану після Першої світової війни. Повалення Каджарської династії.
2. Модернізаційні заходи Реза-шаха (державний устрій, економіка, культурно-побутова сфера).
3. Зовнішня політика Ірану у 1920-1930-х рр.
4. Відновлення незалежності Афганістану. Прихід до влади «молодоафганців».

5. Суспільно-економічний розвиток країни у кінці 20-х – 30-х рр. ХХ ст.

6. Британська військово-політична присутність в Іраку.

Рекомендована література:

Агаев С.М. Іран в прошлом и настоящем (Пути и формы революционного процесса). – Москва, 1986.

Агаев С.Л. Іран в эпоху политического кризиса (1920-1925). – Москва, 1970.

Агаев С.Л. Іран между прошлым и будущим. – Москва, 1987.

Агаев С.Л. Іран: внешняя политика и проблема независимости (1925-1941). – Москва, 1971.

Арабаджян З.А. Іран: власть, реформы, революции (XIX – XX вв.). – Москва, 1991.

Арабаджян З.А. Противостояние империям в Иране (1918-1941). – Москва, 1996.

Афганистан: проблемы войны и мира. – Москва, 1996.

Иванов М.С. Иранская революция 1905–1911 годов. – М., 1957. – 560 с.

Иранская революция 1978–79 гг.: причины и уроки. – М., 1989.

Клешторина В.В. Іран 60-80-х годов: От культурного плюрализма до исламизации духовных ценностей. – Москва, 1990.

Мусульманские страны у границ СНГ (Афганистан, Пакистан, Іран и Турция – современное состояние и перспективы). – Москва, 2001.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Країни Африки та Африки у міжвоєнному часі: специфіка суспільно-політичних трансформацій

Лекція 8

Трансформація Туреччини у першій половині ХХ ст.: від імперії до республіки.

(2 год.)

Логіка викладу:

1. Шляхи вирішення національного питання в Османській імперії під час Першої світової війни.
2. Піднесення національно-визвольного руху в Туреччині. Воєнні дії проти Греції.
3. Доктрина кемалістської революції. Внутрішня та зовнішня політика Кемаля Ататюрка.
4. Боротьба курдів за створення власної держави.

Основні поняття теми:

- Геополітика;
- Кемалістська революція;
- Національна політика;
- Халіфат;
- Іслам;

Лекція 9

Тема 11: Особливості політичного та економічного розвитку країн Африки (перша половина ХХ ст.)

(2 год.)

Логіка викладу:

1. Єгипет у системі колоніальних впливів Британської імперії.
2. Формування національних еліт у країнах Північної Африки.
3. Французька та бельгійська колоніальна присутність в Тропічній Африці.
4. Незалежні африканські держави (Ефіопія, Лівія, Південно-африканський союз).
5. Воєнні дії в Північній Африці під час Другої світової війни.

Основні поняття теми:

- Колоніальна система;
- Метрополія;
- Експлуатація;
- Стагнація;
- «Сплячий континент»;

Семинарське заняття № 6

Тема 10. Утворення та розвиток модерної Туреччини (1914-1939 рр.)

(2 год.)

Зміст семінарського заняття

1. Наслідки Першої світової війни для Османської імперії.
2. Кемалістська революція 1918-1923 рр. в Туреччині.
3. Реформи Кемаля Ататюрка (державний устрій, економіка, культурно-побутова сфера).
4. Міждержавні стосунки Туреччини з СРСР та західними країнами.

Рекомендована література:

Гасратян М.А., Орешкова С.Ф., Петросян Ю.А. Очерки истории Турции. – Москва, 1983.

Кондакчян Р.П. Внутренняя политика Турции в годы Второй мировой войны. – Ереван, 1978.

Киреев Н.Г. История этатизма в Турции. – Москва, 1991.

Кондакчян Р.П. Турция: внутренняя политика и ислам. – Ереван, 1983.

Миллер А.Ф. Турция: актуальные проблемы новой и новейшей истории. – М., 1983. – 280с.

Очерки истории Турции / Петросян Ю.А. и др. – М., 1983.

Поцхверия Б.М. Турция между двумя мировыми войнами: Очерки внешней политики. – Москва, 1992.

Шамсутдинов А.М. Национально-освободительное движение в Турции. 1918-1923 гг. – М., 1966.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії

Семинарське заняття № 7

Арабські держави Близького Сходу та Північної Африки (1918-1940 рр.).

(2 год.)

Зміст семінарського заняття

А.

- 1.Перехід Трансйорданії під британський протекторат. Діяльність еміра Абдаллаха ібн Гусейна.
- 2.Арабо-єврейське протистояння в Палестині.
- 3.Особливості суспільно-економічного розвитку Сирії та Лівану в міжвоєнний період.
- 4.Виникнення Саудівської Аравії та її місце в арабському світі.

Б.

- 1.Єгипет і Судан в системі британської колоніальної імперії (перша половина ХХ ст.)
- 2.Національно-визвольний рух у країнах французького Магрибу (Алжир, Туніс).
- 3.Італійська присутність в Лівії.

Рекомендована література:

Борисов А.Б. Роль ислама во внутренней и внешней политике Египта (XX век). – Москва, 1991.

Васильев А.М. История Саудовской Аравии. – Москва, 1982.

Голдобин А.М. Национально-освободительная борьба народа Египта (1918–1936). – Москва, 1989.

Прошина Н.И. История Ливии (конец XIX – 1969). – Москва, 1975.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії.

Семінарське заняття № 8

Колоніальні володіння європейських держав у Тропічно-Екваторіальній та Південній Африці (перша половина ХХ ст.).

А.

- 1.Африканські землі під британським протекторатом.
- 2.Французька присутність в Тропічно-Екваторіальній Африці.
- 3.Іспанський прапор в Марокко і Гвінеї.
- 4.Бельгійські колоніальні володіння в Екваторіальній Африці.
- 4.Португальська колоніальна імперія.

Б.

- 1.Суспільно-економічний розвиток Ефіопії. Молодоефіопи.
- 2.Італо-ефіопське збройне протистояння (1935-1936 рр.).
- 3.Особливості суспільно-політичного розвитку Ліберії.
- 4.Утворення та розвиток Південно-Африканського союзу.

II СЕМЕСТР

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Країни Азії в системі міжнародних відносин у другій половині XX ст.

Лекція 1

Тема 1: Повоєнні Японія і Корея: спільне і відмінне в суспільно-політичному розвитку двох країн у повоєнному часі

(2 год.)

1. Повоєнна модернізація Японії. Створення нової партійно-політичної моделі.
2. «Японське економічне диво».
3. Корейська війна та її наслідки.
4. Особливості політичного та економічного розвитку Південної та Північної Кореї. Об'єднавчий процес.
5. Територіальні суперечки країн.

Основні поняття теми:

- Біполярність;
- Президентська форма правління;
- Конституційна монархія;
- Демаркаційна лінія;
- Конфедерація.

Лекція 2

Тема 2: Специфіка суспільно-політичного та економічного розвитку Китаю (друга половина XX – початок XXI ст.)

(4 год.)

1. Політичні трансформації в Китаї у другій половині 1940-х рр.
2. Перехід до побудови соціалізму в КНР.
3. Культурна революція та її наслідки.
4. Шляхи Реформатор країни Ден Сяо Пін.
5. Зовнішня політика Китаю. Доля анклавних територій та Тайваню.

Основні поняття теми:

- Комуністична партія Китаю;
- «Доктрина Трумена»;
- Культурна революція;
- Тайвань;
- Маоїзм;

Лекція 3

Тема 3: Країни Індокитаю у другій половині XX ст.

(2 год.)

1. Піднесення національно-визвольного руху в Індокитаї після завершення Другої світової війни.
2. Воєнні дії у В'єтнамі. Особливості економічного розвитку країни у 80-х – 90-х рр. XX ст.

3. Державно-політична трансформація Лаосу.
4. Трагедія камбоджійського народу. Червоні кхмери.
5. Специфіка розвитку Бірми.

Основні поняття теми:

- Національно-визвольний рух;
- Інтервенція;
- Військовий контингент;
- Етноцид;
- «Соціалізм з місцевою специфікою»;
- Рух неприєднання.

Семінарське заняття № 1

Тема 1. Соціально-політичні та економічні трансформації в Японії та Кореї (1939 р. – початок ХХІ ст.).

(2 год.)

Зміст семінарського заняття

А

1. Участь Японії у Другій світовій війні (Маньчжурія, Корея, Індокитай, Індонезія та ін.)
2. Американський окупаційний режим в Японії. Післявоєнні реформи й перетворення.
3. Причини швидкого економічного росту Японії.
4. Внутрішньополітична боротьба. Основні напрями зовнішньої політики.
5. Культурний розвиток Японії у повоєнному часі.

Б

1. Створення Кореї. Поділ країни на північну і південну частини.
2. Війна 1953 р. Виникнення РК і КНДР.
3. Об'єднувчий процес (остання третина ХХ – початок ХХІ ст.).
4. Особливості розвитку Північної та Південної Кореї на сучасному етапі.

Рекомендована література:

- Вербицкий СИ.* Япония в поисках новой роли в мировой политике. – Москва, 1992.
Гришелев Л.Д., Чегодарь Н.И. Культура послевоенной Японии. – Москва, 1981.
Еремин В.Л. Политическая система современного японского общества. – Москва, 1992.
История Японии 1868-1998. – Т. 2. – Москва, 1998.
Латышев В. Политическая власть в Японии: Механизм функционирования на современном этапе. – Москва, 1988.
Пинаев Л.П. Эволюция военной политики Японии (1951-1980). – Москва, 1982.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії

Семінарське заняття № 2

Тема 2. Виникнення та розвиток Китайської Народної Республіки у повоєнному часі.

(2 год.)

Зміст семінарського заняття

1. Громадянська війна 1946-1949 рр. і утворення КНР. Соціально-економічні й політичні перетворення в Китаї у 1949-1958 рр.
2. «Великий стрибок» і «народні комуни», загострення внутрішньополітичної боротьби в КНР наприкінці 50-х – у першій половині 60-х рр.
3. Внутрішня й зовнішня політика КНР під час «культурної революції».
4. Політична боротьба в Китаї у другій половині 70-х рр. Курс на реформи.
5. Реформи й перетворення в Китаї у 70-90-ті рр. Ден Сяопін.

Рекомендована література:

- Китай на пути модернизации и реформ: 1949-1999. – Москва, 1999.
 Меликсетов А.В. Победа китайской революции (1945-1949). – Москва, 1989.
 Переход к рынку в КНР: Общество. Политика. Экономика. – Москва, 1994.
 Пивоваров Э.П. Строительство социализма со спецификой Китая: Поиск пути. – Москва, 1992.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії

Семинарське заняття № 3

Тема 3. Національно-визвольна боротьба народів Індокитаю та Індонезії

(2 год.)

Зміст семінарського заняття

А

1. Утворення ДРВ. Дії французьких колонізаторів на півострові.
2. Реформи й перетворення в ДРВ, розкол В'єтнаму. Американська агресія у В'єтнамі.
3. Паризькі мирні угоди щодо В'єтнаму, утворення СРВ.
4. Економічний і політичний розвиток СРВ у другій половині 70-х – 90-ті рр.
5. Режим «красних кхмерів» у Камбоджі.

Б

1. Проголошення Республіки Індонезія на чолі з Сукарно.
2. Внутрішня й зовнішня політика Сукарно в 1945-1965 рр.
3. Події 30 вересня 1965 р. Внутрішня й зовнішня політика Сухарто.
4. Внутрішньополітична боротьба в Індонезії у другій половині 90-х рр. – на початку XXI ст. Проблема Східного Тимору.
5. Сучасна культура Сіаму, Лаосу, Таїланду.

Рекомендована література:

- Бектимирова Н.И. Новейшая история Кампучии. – Москва, 1989.
 Белокреницкий В.Я. Капитализм в Пакистане: История социально-экономического развития (середина XIX – 80-е годы XX в.). – Москва, 1988.
 Волжин Н.П. Индонезия: Внешняя политика «нового порядка». – Москва, 1985.
 Вьетнамская революция: Вопросы теории и практики. – Москва, 1987.
 Глазунов Е.П., Исаев М.П. Страны Индокитая: путь борьбы и свершений. – Москва, 1987.
 Голубева Е.В. Государственная бюрократия и политика: Индонезия и Филиппины 70-80-е гг. – Москва, 1988.
 Другое А.Ю. Политическая власть и эволюция политической системы в Индонезии (1965-1988). – Москва, 1989.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії

Змістовий модуль II.
Країни Азії у 1939–2010 рр.: особливості
соціально-економічного і політичного розвитку

Л е к ц і я 4

Тема 4: Створення та державно-політичний розвиток Індії, Пакистану та Бангладеш у повоєнний час

(2 год.)

- 1.Ліквідація британської колоніальної адміністрації.
- 2.Діяльність ІНК. Джавахарлал Неру та Індіра Ганді.
- 3.Етно-конфесіональний та територіальний конфлікт між Індією та Пакистаном.
- 4.Бангладеш в системі регіональних відносин.
- 5.Зовнішня політика новостворених держав.

Основні поняття теми:

- Індуїзм
- Індійський Національний Конгрес;
- Фундаменталізм;
- Штат.

Л е к ц і я 7

Тема 6: Держави Центральної Азії у боротьбі за свій суверенітет

(4 год.)

- 1.Суспільний розвиток Афганістану в 50-х – 70-х рр. ХХ ст.
- 2.Вторгнення радянських військ до Афганістану та їх політичні наслідки для СРСР.
- 3.Ситуація в Афганістані на зламі століть.
- 4.Ліквідація шахського режиму в Ірані. Зовнішня політика країни.
- 5.Виникнення нових незалежних держав у Середній Азії.

Основні поняття теми:

- Суверенізація;
- Пуштунські племена;
- Обмежений контингент;
- Нафтовидобувна промисловість;
- Ноу-хау;

Л е к ц і я 8

Тема 9: Суспільно-політичний та економічний розвиток країн Близького Сходу в другій половині ХХ ст.

(2 год.)

- 1.Зовнішня і внутрішня політика Іраку. Саддам Хусейн.
- 2.Створення Держави Ізраїль. Арабо-ізраїльський конфлікт. Організація визволення Палестини.
- 3.Виникнення партії БАСФ в Сирії. Сучасна ситуація в країні.
- 4.Саудівська Аравія як регіональний лідер арабського світу.
- 5.Роль армії, нафти та ісламу в країнах арабського Сходу.

Основні поняття теми:

- Арабська цивілізація;
- Сіонізм;
- Фундаменталізм;
- Ісламізація;

Семінарське заняття № 4

Тема 5.   **Створення незалежних держав у Індостані.**
(2 год.)

Зміст семінарського заняття

1. Боротьба народів Індії проти колоніального режиму після Другої світової війни. Внутрішня й зовнішня політика Дж. Неру (1947-1964 рр.).
2. Політична боротьба в Індії у другій половині 60-х і в 70-ті рр. Внутрішня й зовнішня політика урядів І. Ганді.
3. Зовнішня та внутрішня політика індійських урядів.
4. Створення Пакистану. Впливи армії на ситуацію в країні.
5. Культура сучасної Індії.

Рекомендована література:

- Горев А.В.* Роса на лотосе. Индира Ганди: мечты и свершения. – Москва, 1987.
Гусева Н.Р. Индия: Общество и традиции. – Москва, 1990.
Датт В.П. Внешняя политика Индии. – Москва, 1988.
 Индия 80-х годов: Тенденции социально-политического развития. – Москва, 1990.
Корнеев В.Л. Индия: 80-е годы. – Москва, 1986.
Кузнецов Ю.И. Лал Бахадур Шастри: Жизнь и деятельность. – Москва, 1972.
Лунев СИ. Индия и США: Международные отношения. – Москва, 1987.
Митрохин Л.В. Индия: вступая в XXI век. – Москва, 1987.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії
Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії

Семінарське заняття № 5

Тема 6.   **Внутрішня й зовнішня політика Ірану у повоєнний час**
(4 год.)

Зміст семінарського заняття

1. Економічний і політичний розвиток Ірану після Другої світової війни. Уряд Національного фронту. Переворот 1953 р.
2. Реформи й перетворення 50-70-х рр., їхня сутність і результати.
3. Ісламська революція 1978-1979 р.
4. Особливості розвитку Ісламської республіки Іран у 80-90-ті рр. Стосунки з США.
5. Сучасний Іран.

Рекомендована література:

- Іванов М.С.* Иран в 60-70-е годы XX века. – Москва, 1977.
 Иранская революция: причины и уроки. – Москва, 1989.
 История Афганистана. – Москва, 1982.

История Иранского государства и культуры. К 2500-летию иранского государства. – М., 1971. – 350 с.

История Ирана / под ред. Э. А. Грантовского. – М., 1977. – 488 с.

Скляр Л.Е. Иран 60-80-х годов: Традиционализм против современности. Революция и контрреволюция. – Москва, 1993.

Спальников В.Н. Афганистан. Исламская оппозиция: истоки и цели. – Москва, 1990.

Школьников Б.А. Иран в конце 50-х - начале 60-х годов XX века. – Москва, 1985.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії

Семинарське заняття № 6

Тема 7. Суспільно-політичні перетворення в Афганістані (1945 р. – початок XXI ст.)

(2 год.)

Зміст семінарського заняття

1. Соціально-економічна структура Афганістану після Другої світової війни. Збереження архаїчних форм суспільних відносин.
2. Внутрішньополітична боротьба в Афганістані у 50-60-ті рр. XX ст. Криза монархічного режиму.
3. Державно-політичні трансформації в Афганістані у 1970-х рр. Внутрішня й зовнішня політика країни. Прихід до влади Народно-демократичної партії.
4. Уведення радянських військ до Афганістану. Громадянська війна в Афганістані.
5. Прихід до влади руху «Талібан» та основні напрями його політики.
6. Американська військова присутність в Афганістані. Уряд М.Карзая.

Рекомендована література:

Ганковский Ю.В. История Афганистана с древнейших времен до наших дней. – М., Мысль, 1982. – 368 с.

Губар М.Г. Афганистан на пути истории. – Москва, 1987.

Шумов С.А., Андреев А.Р. История Афганистана: Документальное исследование. – Москва, 2002.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії

Змістовий модуль III.

Специфіка соціально-економічного і політичного розвитку країн Азії та Африки у 1939-2010 рр.

Лекція 9

Народи та етноси Північної Африки.

(2 год.)

1. Боротьба Єгипту за ліквідацію наслідків колоніалізму. Проблема Суецького каналу.
2. Діяльність Гамалія Абделя Насера і А.Садата.
3. Країни Магрибу та процес їх звільнення від колоніальної залежності.
4. Судан та Ефіопія у другій половині XX ст.

5. Економічні проблеми країн Африканського рогу.

Основні поняття теми:

- Глобалістика;
- Інформаційне суспільство;
- Монетаризм;
- Деколонізація;

Лекція 10

Деколонізація країн Центральної та Південної Африки

(2 год.)

1. Ліквідація останніх колоніальних володінь в Африці.
2. Проблеми постколоніального розвитку африканських країн.
3. Південно-Африканська Республіка. Демонтаж режиму апартеїду. Нельсон Мандела.
4. Етно-національна та релігійна палітра Африканського континенту.

Основні поняття теми:

- Демократизація;
- Апартеїд;
- Інформаційні технології.

Лекція 11

Країни Азії та Африки в системі міжнародних відносин

(4 год.)

1. Локальні воєнні конфлікти в Азії та Африці.
2. Створення військових блоків та ядерне озброєння (Китай, Іран, Північна Корея).
3. Інтеграційні процеси у другій половині ХХ ст. Міжнародні організації за участю азіатських та африканських країн.
4. Проблема диспропорційного розвитку країн Азії та Африки.

Основні поняття теми:

- Інтеграція;
- Міжнародний розподіл праці;
- Роззброєння;
- Диспропорція.

Семінарське заняття № 7

Етно-релігійні конфлікти у країнах Близького Сходу

(2 год.)

Зміст семінарського заняття

1. Близькосхідні країни після Другої світової війни. Основні тенденції їх розвитку. Боротьба за незалежність.
2. Утворення держави Ізраїль. Палестинська проблема.
3. Арабо-ізраїльські війни. Позиція великих держав у близькосхідному питанні.
4. Утворення Палестинської автономії. Внутрішня й зовнішня політика Я.Арафата та М.Аббаса.
5. Сучасне становище на Близькому Сході.

Рекомендована література:

Голубовская Е.К. Революция 1962 р. в Йемене. – Москва, 1971.

Гусаров В.И. Экономическая независимость арабских стран: Предпосылки и условия достижения. – Москва, 1993.

Новейшая история арабских стран Азии (1917-1985). – Москва, 1988.

Новейшая история арабских стран Африки (1917-1987). – Москва, 1987.

Плачинда СВ. Соціальні перетворення в арабських країнах: Досвід і проблеми. – Київ, 1993.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії

Семінарське заняття № 8

Становлення громадянського суспільства в Туреччині

(2 год.)

Зміст семінарського заняття

1. Економічний і політичний розвиток Туреччини після Другої світової війни. Поширення на Туреччину «доктрини Трумена» і «плану Маршалла».
2. Внутрішня й зовнішня політика Туреччини у 50-70-ті рр. ХХ ст.
3. Внутрішньополітична боротьба в Туреччині у 80-ті рр. Правий та лівий соціально-політичний радикалізм.
4. Соціально-економічний і політичний розвиток Туреччини у 1990-ті рр.
5. Курдська проблема та шляхи її врегулювання. Національне питання.
6. Зовнішня політика Туреччини. Сучасна Туреччина.

Рекомендована література:

Розалиев Ю.Н. Экономическая история Турецкой республики. – Москва, 1980.

Данилов В.И. Турция 80-х: от военного режима до «ограниченной демократии». – Москва, 1991.

Турецкая республика в 60-70-е годы: Вопросы общественно-политического развития. – Москва, 1984.

Завдання для обов'язкового виконання

Домашні завдання: опрацювання рекомендованої літератури, підготовка до виступу, письмової роботи, участі у дискусії

Аудиторні завдання: виступ, участь у дискусії.

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Новітня історія країн Азії та Африки»

VII семестр

Разом: 72 год. З них: лекції (16 год.), семінарські заняття (12 год.), самостійна робота (40 год.), модульний контроль (4 год.)

Тиждень	I	II	III	IV	VI	VII	VIII	IX	X
Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II			Змістовий модуль III		
Назва модуля	Азія між двома світовими війнами: загальні тенденції розвитку			Країни Азії та Африки у 1918–1939 рр.: особливості соціально-економічного і політичного розвитку			Участь народів Азії та Африки у Другій світовій війні		
Кількість балів за модуль	77 б.			91 б.			134 б.		
Лекції	1	2	3	5	6	7	9	10	11
Лекції (теми, бали)	Вступ. Новітня історія країн Азії та Африки: особливості навчального курсу.	Міжнародні відносини між двома світовими війнами	Суспільно-політичні рухи у 1918–1945 рр.	Індустріальні країни Азії та Африки у період повенної нестабільності і стабілізації (1924–1929 рр.)	Світова економічна криза (1929–1933 рр.) пошуки шляхів виходу з неї	Реконструкція в 30-ті роки XX ст.	Причини, характер, періодизація й історіографія Другої світової війни	Країни Азії та Африки у Другій світовій війні	Початок доби деколонізації
Семінарські заняття (теми, бали)		Міжнародні відносини між двома світовими війнами (20)	Суспільно-політичні рухи у 1918–1945 рр. (20)	Країни Азії та Африки у період повенної нестабільності і стабілізації (1924–1929 рр.) (10)	Світова економічна криза (1929–1933 рр.) пошуки шляхів виходу з неї (10)	Реконструкція 30-ті роки XX ст. (20)	Причини, характер, періодизація й історіографія Другої світової війни (10)	Країни Азії та Африки у Другій світовій війні (10)	Початок доби деколонізації (10)
Самостійна робота (бали)	(4) Наука і культура країн Азії та Африки між двома світовими війнами 15			(8) Країни Азії та Африки між двома світовими війнами 20			15		
ІНДЗ (бали)							30		
Види поточного контролю	контр. робота 25			контр. робота 25			контр. робота 25		
Підсумковий контроль (вид, бали)	Колоквіум за опрацьованими фаховими джерелами і захист творчої роботи (есе) 20								

Навчально-методична карта дисципліни «Новітня історія країн Азії та Африки»

VIII семестр

Разом: 162 год. З них: лекції (28 год.), семінарські заняття (20 год.), самостійна робота (71 год.), модульний контроль (11 год.), семестровий контроль – 36 год.

Тиждень	I	II	III	IV	VI	VII	VIII	IX	X
Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II			Змістовий модуль III		
Назва модуля	Азія та Африка у другій половині XX ст.: загальні тенденції розвитку			Трансформації індустріальної цивілізації після Другої світової війни			Постіндустріальне суспільство країн Азії та Африки на межі тисячоліть		
Кількість балів за модуль	92 б.			148 б.			66 б.		
Лекції	1	2	3	5	6	7	8	10	11
Лекції (теми, бали)	Біполярність світу у другій половині XX ст.	Міжнародні відносини у другій половині XX ст.	Суспільно-політичні рухи у другій половині XX ст.	Країни Азії та Африки в період повосенної реконструкції	Країни Азії та Африки в умовах НТ	Африканські країни рна етапі деколонізації	Сучасний етап азійської інтеграції	Проблеми постіндустріального розвитку країн на межі тисячоліть	Система міжнародних відносин в у формування багатополосності світу
Семінарські заняття (теми, бали)	Біполярність світу у другій половині XX ст. (10)	Міжнародні відносини у другій половині XX ст. (20)	Суспільно-політичні рухи у другій половині XX ст. (10)	Країни Азії та Африки в період повосенної реконструкції (10)	Країни Азії та Африки в умовах Н (20)	Африканські країни на етапі деколонізації (10)	Сучасний етап азійської інтеграції (10)	Проблеми постіндустріального розвитку країн на межі тисячоліть (10)	Система міжнародних відносин в у формування багатополосності світу (10)
Самостійна робота (бали)	15			20			15		
ІНДЗ (бали)	-								
Види поточного контролю	контр. робота 25			контр. робота 25			контр. робота 25		
Підсумковий контроль (вид, бали)	Іспит 40								

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

VII семестр

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I.			
Схід між двома світовими війнами: загальні тенденції розвитку			
Вступ. Новітня історія країн Азії та Африки: особливості навчального курсу (2 год.)	включення до підсумкового контролю	2	I
Міжнародні відносини між двома світовими війнами (6 год.)	включення до підсумкового контролю	3	II
Суспільно-політичні рухи у 1918–1945 рр. (6 год.)	включення до підсумкового контролю	5	III
Наука і культура країн Азії та Африки між двома світовими війнами (8 год.)	Захист доповіді	5	IV
Змістовий модуль II.			
Країни Азії та Африки у 1918–1939 рр.: особливості соціально-економічного і політичного розвитку			
Країни Азії та Африки у період повоєнної нестабільності і стабілізації (1924–1929 рр.) (4 год.)	включення до підсумкового контролю	5	V
Світова економічна криза (1929–1933 рр.) і пошуки шляхів виходу з неї (4 год.)	включення до підсумкового контролю	5	V
Монархічні режими в 30-ті роки ХХ ст. (4 год.)	включення до підсумкового контролю	5	VI
Релігійні системи та віровчення в країнах Азії та Африки (6 год.)	Захист доповіді	5	VI
Змістовий модуль III.			
Друга світова війна			
Причини, характер, періодизація й історіографія Другої світової війни (2 год.)	Конспект літератури з теми, яка репрезентує різні історіографічні парадигми	5	VII
Країни Азії та Африки у Другій світовій війні (2 год.)	Доповідь-презентація основних битв	5	VII
Культурно-цивілізаційні здобутки народів Азії і Африки (1 год.)	включення до підсумкового контролю	5	IX
<i>Разом: 40 год.</i>	<i>Разом: 50 балів</i>		

VIII семестр

Розділи (обсяг в годинах)	Вид контролю	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I.			
Світ у другій половині XX ст.: загальні тенденції розвитку			
Біполярність світу у другій половині XX ст. (4 год.)	включення до підсумкового контролю	5	I
Міжнародні відносини у другій половині XX ст. (6 год.)	включення до підсумкового контролю	5	I
Суспільно-політичні рухи у другій половині XX ст. (6 год.)	Включення до підсумкового контролю	5	II
Розвиток науково-технічних знань в країнах Азії і Африки у другій половині XX ст. (8 год.)	Захист доповіді	5	III
Змістовий модуль II.			
Трансформації індустріальної цивілізації після Другої світової війни			
Країни Азії і Африки в період повоєнної реконструкції (4 год.)	включення до підсумкового контролю	5	V
Країни Азії і Африки в системі міжнародних відносин (6 год.)	включення до підсумкового контролю	5	VI
Азіатські країни прорадянської орієнтації в умовах боротьби двох систем (6 год.)	включення до підсумкового контролю	5	VII
Змістовий модуль III.			
Постіндустріальне суспільство Заходу на межі тисячоліть			
Сучасний етап афро-азійської інтеграції (4 год.)	включення до підсумкового контролю	5	VIII
Проблеми постсоціалістичного розвитку країн на межі тисячоліть (4 год.)	включення до підсумкового контролю	5	IX
Країна Азії і Африки в умовах формування багатополарності світу (4 год.)	включення до підсумкового контролю	5	X
<i>Разом: - 71 год.</i>	<i>Разом: 50 балів</i>		

**Розрахунок рейтингових балів
за видами поточного (модульного) контролю
I семестр
(бакалаври)**

№ зп	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Разом за семестр
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	
1	Відвідування лекцій 16 год.	1	5	5	3	3	2	2	8
2	Відвідування практичних (семінарських, лаб.) занять 12 год.	1	2	2	3	3	2	2	6
3	Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання) 5 год.	5	3	15	4	20	3	15	50
4	Робота на практик. (семінарськ.) занятті (в т.ч. доповідь, виступ, повідомл., дискусія) 14 год.	10	2	20	3	30	2	20	60
5	Опрацювання фахових видань (в т.ч. першоджерел)	10	1	10	1	10	2	20	40
6	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25	75
7	Творча робота (в т.ч. есе)	20						20	20
8	Макс. кількість балів за видами діяльності студента (МВ)			77		91		134	302
9	Макс. підсумкова модульна оцінка (ряд.10-12)			25		25		25	
10	Фактична кількість балів студента за ЗМ (приклад)			59		88		128	
11	Макс. підсумкова семестр. мод. оцінка VI сем. ПМК	100							
	Коефіцієнт: 100:302	0,33							

**Розрахунок рейтингових балів
за видами поточного (модульного) контролю**

**II семестр
(бакалаври)**

№ зп	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Разом за семестр
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	
1	Відвідування лекцій 28 год.	1	4	4	4	4	4	4	12
2	Відвідування практичних (семінарських, лаб.) занять 20 год.	1	3	3	4	4	2	2	9
3	Виконання завдання для самостійної роботи (домашнього завдання) 5 год.	5	4	20	3	15	3	15	50
4	Робота на практик. (семінарськ.) занятті (в т.ч. доповідь, виступ, повідомл., дискусія) 18 год.	10	3	30	4	40	2	20	90
5	Опрацювання фахових видань (в т.ч. першоджерел)	10	1	10	1	10			20
6	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25	75
7	Творча робота (в т.ч. есе)	20			1	20			20
8	Макс. кількість балів за видами діяльності студента (МВ)			92		148		66	306
9	Макс. підсумкова модульна оцінка (ряд.10-12)			25		25		25	
10	Фактична кількість балів студента за ЗМ (приклад)			86		139		60	
11	Макс. підсумкова семестр. мод. оцінка VIII сем.	60							
12	Екзамен	40							
	Коефіцієнт: 60:306	0,19							
	Підсумкова	100							

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

Мета ІНДЗ: Поглиблення знань з найбільш важливих питань та проблем, що потребують глибокого осмислення та аналізу. Завдання готується у вигляді індивідуальних творчих робіт.

Зміст ІНДЗ: характеристика основних міжнародних конференцій та їх рішень, напрямів розвитку руху неприєднання, ідеологія і політична практика маоїзму, тенденції політичного і соціально-економічного розвитку провідних країн Азії та Африки в ХХ ст., світові війни і регіональні конфлікти, персоналії видатних політиків Сходу.

Види ІНДЗ та система їх оцінювання:

- публічний захист ідеї (10 балів);
- робота над проектом (10 балів);
- мультимедійна презентація ідеї (10 балів).

Орієнтовна структура ІНДЗ:

- Індивідуальний навчально-дослідний проект є завершальним етапом вивчення курсу.
- Мета проекту – поглибити і конкретизувати знання студентів з дисципліни, яка вивчається, привити навички самостійного підбору, осмислення та узагальнення наукової інформації та літератури. Індивідуальний навчально-дослідний проект дозволяє студентам розширити коло залученої інформації з обраної теми, а також вивчити ті розділи курсу, які у ході занять розглядалися як ознайомчі.
- Індивідуальний проект повинен бути написаний на основі ретельно опрацьованих наукових джерел, зібраного і обробленого матеріалу.
- Індивідуальний проект є самостійним дослідженням з обраної теми, відрізняється критичним підходом до вивчення літературних джерел.
- Матеріал, який використовується з літературних джерел, повинен бути опрацьований, бути органічно пов'язаним з обраною студентом темою; виклад теми повинен бути конкретним, насиченим фактичними даними, зіставленнями, розрахунками, графіками, таблицями.
- При написанні індивідуального проекту повинні бути узагальнені теоретичні матеріали з обраної теми з використанням відповідного обґрунтування.
- Робота завершується конкретними висновками і рекомендаціями.
- Під час оформлення роботи необхідно дотримуватися загальноприйнятих вимог.
- Загальний об'єм роботи 7-10 сторінок друкованого тексту. Робота виконується на одній стороні аркуша формату А 4. З обох сторін аркуша залишаються поля розміром 25 мм зліва, 15 мм справа, верхнє і нижнє поля – 20 мм. Усі аркуші роботи нумеруються. Кожен розділ у тексті повинен мати заголовок у точній відповідності з назвою в змісті.
- Нове питання можна починати з тієї сторінки, на якій закінчилося попереднє, якщо на цій сторінці крім заголовку можна буде вмістити декілька рядків тексту.
- У роботі можна використовувати лише загальноприйняті скорочення та умовні позначення. Використані в роботі цифрові дані, висновки, думки інших авторів у переказі та цитати в обов'язковому порядку повинні супроводжуватися посиланнями на використані роботи.
- Структура роботи:
  1. Титульний аркуш.
  2. Зміст.
  3. Вступ.
  4. Основний зміст роботи, який складається з розділів.
  5. Висновки.
  6. Список використаної літератури.
  7. Додатки (якщо є).

Критерії оцінювання ІНДЗ:

№ зп	Опис критерію	Максимальна кількість балів
1.	Розкриття основного змісту проблеми	10
2.	Визначення умов, в яких формувалася історична школа	10
3.	Визначення значення наукової концепції в історичному процесі	10
Разом		30 балів

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	10	Відмінно
Достатній	8	Добре
Середній	5	Задовільно
Низький	3	Незадовільно

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни.

Теми ІНДЗ (у формі есе) з навчальної дисципліни «Новітня історія країн Азії і Африки»:

- Структура колоніального управління і форми колоніальної експлуатації Індії.
- Національно-визвольна боротьба в Британській Індії.
- М. Ганді і гандізм.
- Арабські країни в період колоніалізму: процес колонізації, форми колоніальної залежності.
- Розвиток суспільно-політичної думки в арабських країнах (перша половина ХХ ст.).
- Трансформація арабських суспільств під впливом капіталістичних країн Заходу.
- Соціально-економічні наслідки османського панування в арабських країнах.
- Єгипет у першій половині ХХ ст.
- Проникнення іноземного капіталу в арабські країни (на прикладі Єгипту та Іраку).
- Османська імперія в роки Першої світової війни. Результати війни для Османської імперії.
- Афганістан у період колоніалізму.
- Англійські колонії в Індокитаї: Бірма і Малайя.
- Французький Індокитай.
- Індонезія і Філіппіни в період колоніалізму.
- Японія між Першою і Другою світовими війнами.
- Боротьба Японії за "Новий порядок" у Східній Азії (1937–1941 рр.).
- Китай в період "Нанкінського десятиліття".
- Політична боротьба в Китаї після перемоги Сінхайської революції.
- "Рух 4 травня" 1919 р.
- Китай під владою гоміндану.
- Національно-визвольна війна в Китаї проти японської агресії (1937–1945 рр.).
- Боротьба корейського народу проти японської окупації.
- Проникнення іноземного капіталу в Іран. Перетворення Ірану в напівколонію: шляхи і результати.
- Національно-визвольний рух в Ірані 1918–1922 рр., його результати.
- Розвиток Ірану в період правління династії Пехлеві (20–30-ті роки ХХ ст.)
- Специфіка етносоціополітичної структури африканських країн.

Етнічні проблеми і трайболізм в країнах Африки.
Проникнення іноземного капіталу в арабські країни (Єгипет, Сирія, Ліван, Ірак, Аравія).

Боротьба Англії та Франції за вплив на Арабському Сході (Алжир, Туніс).

Втрата політичної незалежності Єгиптом і Суданом.

Захоплення Лівії італійцями.

Рух сенуситів в Лівії.

Колонізація Марокко.

Турецька республіка в 1923–1939 рр.: розбудова держави.

Національно-визвольний рух 1919–1923 рр. і проголошення Туреччини Республікою.

Роль “ісламського фактора” в суспільному житті сучасної Туреччини.

Орієнтовна тематика реферативних досліджень для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Новітня історія країн Азії і Африки»:

Міжарабські політичні відносини у другій половині ХХ ст.

Проблема міжарабської інтеграції.

Проблеми і перспективи розвитку арабських країн у ХХІ ст.

Причини і коріння близькосхідного конфлікту.

Створення і діяльність Ліги Арабських держав.

Причини і наслідки арабо-ізраїльської війни 1967 р.

Інтеграційні процеси в арабському світі (на прикладі Ради співробітництва арабських держав Перської затоки).

Етапи арабо-ізраїльського протистояння в рамках близькосхідного конфлікту (арабо-ізраїльські війни).

Деколонізація арабських країн: шляхи, форми, результати.

Організація визволення Палестини, її роль у близькосхідному конфлікті.

Алжирська революція 1956–1962 рр.

Здобуття незалежності Сирією і Ліваном.

Деколонізація Єгипту. Революція 1952 р.

Лівійська революція 1969 р.

Проблема вибору шляху розвитку в арабських країнах після деколонізації.

Ірако-кувейтська криза 1990–1991 рр., її наслідки для регіональної стабільності на Близькому Сході.

Ірано-іракська війна 1980–1988 рр., її наслідки для Близького Сходу.

Феномен “відродження ісламу” в 70–90-ті роки ХХ ст.

Антиіракська кампанія США 2003 р. та її наслідки для Арабського Сходу.

Окупація Японії (1945–1952 рр.).

Завершення відновлення економіки Японії у 1950-ті роки. Створення “політичної системи 1955 року”.

Пошук Японією місця в системі міжнародних відносин.

Феномен високих темпів економічного зростання Японії.

Затвердження самостійної ролі Японії у світі (1981 р.).

Японія після закінчення “холодної” війни (1989–2000 рр.).

Створення нової державності та початок модернізації Китаю.

Перехід Китаю до соціалістичного будівництва.

Політика “трьох червоних прапорів” у Китаї.

Політика “Великого стрибка” в Китаї.

“Культурна революція” в Китаї (1966–1969 рр.).

Становище в Китаї перед початком політики реформ Ден Сяопіна (кінець 1970- рр.).

Основні положення економічної теорії Ден Сяопіна.

Події 1989 р. в Пекіні та їх оцінка.

Сучасне міжнародне становище КНР.

Феномен “нових індустріальних країн”: Тайвань, Гонконг, Сінгапур у другій половині ХХ ст.

Особливості розвитку Таїланду, Філіппін і Малайзії у другій половині ХХ ст.

Особливості розвитку Індонезії у другій половині ХХ ст.

Проблеми і перспективи розвитку країн Африки на південь від Сахари у другій половині ХХ ст.

Політична ситуація в Кореї після Другої світової війни.

Створення КНДР.

Створення Республіки Корея.

Корейська війна 1950–1953 рр.

Проблема міжкорейського діалогу.

Зовнішня та внутрішня політика уряду Моссадика в Ірані.

Роль нафти у суспільно-політичному житті Ірану в 50–70-ті роки ХХ ст.

“Біла революція” шаха і народу в Ірані: зміст і значення реформ.

Причини і передумови Ісламської революції 1978–1979 рр.

Політична концепція аятоли Хомейні.

Державний устрій і суспільний розвиток Ісламської республіки Іран.

Політичні процеси та інститути в сучасному Ірані.

Основні напрями зовнішньої політики Ісламської республіки Іран.

Проблеми внутрішньополітичного розвитку Пакистану у другій половині ХХ ст.

Політичний розвиток Бангладеш у другій половині ХХ ст.

Війна у В’єтнамі та її наслідки (1965–1973 рр.).

Політичний розвиток Лаосу і Камбоджі у другій половині ХХ ст.

Місце країн Азії та Африки в сучасному світі.

Релігійно-цивілізаційний фундамент як чинник вибору шляху розвитку після деколонізації.

Проблема взаємодії традиційного укладу і досягнень західної цивілізації в розвитку країн Азії та Африки.

Державний переворот 1973 р. і проголошення Афганістану республікою.

Переворот 1978 р. і прихід до влади НДПА, загострення внутрішньопартійної боротьби.

Громадянська війна в Афганістані і участь радянського військового контингенту (1979–1992 рр.).

Посилення позицій ісламського фундаменталізму в Афганістані. Встановлення режиму талібів в країні 1995 р.

Антитерористична операція в Афганістані 2001 р. і повалення режиму талібів.

Розвиток взаємовідносин України з державами Азії та Африки: проблеми і перспективи.

СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаврів застосовуються такі критерії:

1. 9-10 балів, якщо студент виявив повні і глибокі знання матеріалу, обґрунтував творче завдання, критично проаналізував усі аспекти історичного розвитку держав в період середньовіччя та самостійно осмислив і сформував власні уявлення про етапи їх формування; розуміє чіткі визначення понять; вміє сформулювати висновки і узагальнення, що спираються на теоретичні знання та достатньо аргументовані; дотримані норми літературної мови;
2. 7-8 бали, якщо студент виявив недостатньо повні і глибокі знання матеріалу, не обґрунтував творче завдання, критично проаналізував лише окремі аспекти історичного розвитку держав в період середньовіччя; розуміє визначення понять; вміє сформулювати висновки і узагальнення, що спираються на теоретичні знання та достатньо аргументовані; дотримані норми літературної мови;

3. 4-6 бали, якщо студент виявив достатні знання матеріалу, не обґрунтував творче завдання, критично проаналізував лише окремі аспекти історичного розвитку держав в період середньовіччя; розуміє визначення деяких понять; вміє сформулювати загальні висновки, що спираються на теоретичні знання та достатньо аргументовані; дотримані норми літературної мови;
4. 1-3 бали, якщо студент не виявив достатнього рівня знання матеріалу, більшість теоретичних питань не розкриті, абсолютно не розуміє визначення необхідних понять; у відповідях допущені грубі помилки; відсутність навіть орієнтації у предметі вивченої дисципліни.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- Ілюстративні матеріали:
  - Досягнення країн Азії та Африки в культурі та науці (1918-2012 рр.);
  - Типові форми архітектурних споруд;
  - Зразки одягу представників різних соціальних верств;
  - Зразки побутових предметів;
  - Типові форми меблів, що використовувалися на різних етапах розвитку цивілізацій
- Набір схем та таблиць, що відображають структуру суспільства, рівень розвитку (ВВП, НД та ІЛР), військової потужності держав.
- Набір мап:
  - Азія і Африка на початку ХХ ст.;
  - Світ напередодні Другої світової війни;
  - Колоніальна система у першій половині ХХ ст.;
  - Територіальні зміни після Другої світової війни;
  - Світ на початку ХХІ століття.

ПИТАННЯ ДО ПРОМІЖНОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

1. Економічна та внутрішньополітична модернізація Японії у 1920-х на початку 1930-х рр.
2. Зовнішня політика Японії у міжвоєнний час.
3. Японська присутність в Кореї.
4. Втручання Японії у внутрішні справи Китаю. Створення держави Манчжоу-го.
5. Проникнення Японії до Індокитаю в другій половині 30-х рр.
6. Національний антиколоніальний рух в Китаї у перші повоєнні роки.
7. Зародження комуністичного руху. Створення КПК.
8. Сунь Ясен і реорганізація Гоміндану на початку 1920-х рр.
9. Реформи «Нанкінського десятиліття» (1928-1937 рр.).
10. Національно-визвольний рух в Монголії.
11. Особливості суспільно-економічного розвитку країн Індокитайського союзу в першій чверті ХХ ст.
12. Піднесення національно-визвольного руху у В'єтнамі, Лаосі та Камбоджі.
13. Соціально-політичні перетворення в Бірмі та Сіамі.
14. Філіппіни: шлях до незалежності (кінець ХІХ – 40-ві рр. ХХ ст.).
15. Активізація національно-визвольного руху в Індії у 1918-1920 рр.
16. Діяльність Індійського національного конгресу у 20-30-х рр. ХХ ст.
17. Соціально-політичні погляди М.Ганді.
18. Становище Ірану після Першої світової війни. Повалення Каджарської династії.
19. Модернізаційні заходи Реза-шаха (державний устрій, економіка, культурно-побутова сфера).

20. Зовнішня політика Ірану у 1920-1930-х рр.
21. Відновлення незалежності Афганістану. Суспільно-економічний розвиток країни у кінці 20-х – 30-х рр. XX ст.
22. Британська військово-політична присутність в Іраку.
23. Туреччина на міжнародній арені (20-30-ті рр.).
24. Кемалістська революція 1918-1923 рр. в Туреччині.
25. Реформи Кемаля Ататюрка (державний устрій, економіка, культурно-побутова сфера).
26. Кемалізм як суспільно-політична доктрина.
27. Арабо-єврейське протистояння в Палестині.
28. Особливості суспільно-економічного розвитку Сирії та Лівану в міжвоєнний період.
29. Виникнення Саудівської Аравії та її місце в арабському світі.

1. Британські колоніальні володіння в Африці (перша половина XX ст.)
2. Національно-визвольний рух у країнах французького Магрибу (Алжир, Туніс).
3. Італійська присутність в Африці. Італо-єфіопське збройне протистояння (1935-1936 рр.).
4. Французька колоніальна присутність в Тропічно-Екваторіальній Африці.
5. Бельгійські колоніальні володіння в Екваторіальній Африці.
6. Португальська колоніальна імперія.
7. Суспільно-економічний розвиток Ефіопії. Молодоефіопи.
8. Культура народів Північної Африки.
9. Традиційні заняття та ремесла народів Африки.
10. Утворення та розвиток Південно-Африканського союзу.
11. Боротьба народів Африки з європейськими колонізаторами.
12. Традиційні вірування мешканців Африки. Світові релігії на африканському континенті.
13. Ліберія: особливості суспільно-політичного розвитку.
14. Бурські республіки на півдні Африки та їх стосунки з Британською імперією (початок XX ст.).

1. Участь Японії у Другій світовій війні (Маньчжурія, Корея, Індокитай, Індонезія та ін.)
2. Американський окупаційний режим в Японії. Післявоєнні реформи й перетворення.
3. Причини швидкого економічного росту Японії.
4. Особливості розвитку мас-медіа в Японії. Діяльність японських прес-клубів («кішія-клубів»).
5. Японсько-російські міждержавні відносини. Проблема повернення чотирьох островів Курильської гряди.
6. Створення Кореї. Поділ країни на північну і південну частини.
7. Війна 1953 р. Виникнення РК і КНДР.
8. Об'єднавчий процес (остання третина XX – початок XXI ст.).
9. Особливості розвитку Північної та Південної Кореї на сучасному етапі.
10. Громадянська війна 1946-1949 рр. і утворення КНР.
11. Соціально-економічні й політичні перетворення в Китаї у 1949-1958 рр.
12. «Великий стрибок» і «народні комуни», загострення внутрішньополітичної боротьби в КНР наприкінці 50-х – у першій половині 60-х рр.
13. Внутрішня й зовнішня політика КНР під час «культурної революції».
14. Реформи й перетворення в Китаї у 70-90-ті рр. Ден Сяопін.
15. Одна країна – дві системи: китайсько-тайванські відносини у другій половині XX ст.
16. Утворення ДРВ. Дії французьких колонізаторів на півострові. Реформи й перетворення в ДРВ, розкол В'єтнаму.
17. Американська агресія у В'єтнамі.
18. Режим «красних кхмерів» у Камбоджі.
19. Проголошення Республіки Індонезія на чолі з Сукарно. Внутрішня й зовнішня політика Сукарно в 1945-1965 рр.

21. Події 30 вересня 1965 р. Внутрішня й зовнішня політика Сухарто.
22. Сучасна культура Сіаму, Лаосу, Таїланду.
23. Політичний портрет Хо Ши Міна.
24. Султанат Бруней: історія та сучасність.
25. Боротьба народів Індії проти колоніального режиму після Другої світової війни. Внутрішня й зовнішня політика Дж. Неру (1947-1964 рр.).
26. Політична боротьба в Індії у другій половині 60-х і в 70-ті рр. Внутрішня й зовнішня політика урядів І. Ганді.
27. Створення Пакистану. Впливи армії на ситуацію в країні.
28. Культура сучасної Індії.
29. Основні етнонаціональні спільноти в Індії. Адміністративний поділ країни.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Розкрийте особливості економічної та внутрішньополітичної модернізації Японії у 1918-1923 рр. Окресліть рішення Вашингтонської конференції 1921-1922 рр. щодо Японії.
2. Охарактеризуйте сутність зовнішньої політики Японії у 1924-1929 рр. Поясніть причини посилення експансіоністських настроїв в японському суспільстві.
3. Назвіть причини світової економічної кризи 1929-1932 рр. та її вплив на Японію. Простежте основні етапи формування авторитарного режиму в країні.
4. Вкажіть прояви милітаризації японської економіки і суспільства в другій половині 1930-х рр.
5. Розкрийте наслідки Першої світової війни для Китаю. Охарактеризуйте національний антиколоніальний рух в країні у перші повоєнні роки.
6. Назвіть основні етапи зародження комуністичного руху та вкажіть причини створення КПК.
7. Проаналізуйте вчення Сунь Ясен і специфіку реорганізація Гоміндану на початку 1920-х рр.
8. Поясніть доцільність реформ «Нанкінського десятиліття» (1928-1937 рр.).
9. Охарактеризуйте національно-визвольний рух в Монголії та особливості її національно-державного будівництва.
10. Розкрийте форми японської присутності на Корейському півострові.
11. Проаналізуйте особливості втручання Японії у внутрішні справи Китаю. Окресліть правовий статус держави Манчжоу-го.
12. Визначте особливості суспільно-економічного розвитку країн Індокитайського союзу в першій чверті ХХ ст.
13. Поясніть причини піднесення національно-визвольного руху у В'єтнамі, Лаосі та Камбоджі.
14. Розкрийте особливості соціально-політичних перетворень в Сіамі та Бірм. Рух галонів. «Революція 1300 року».
15. Простежте основні етапи розвитку Індонезії як голландських заморських володінь та шлях Філіппін до незалежності (кінець ХІХ – 40-ві рр. ХХ ст.).
16. Розкрийте причини активізації національно-визвольного руху в Індії у 1918-1920 рр. та поясніть еволюцію ідейно-політичних поглядів лідерів Індійського національного конгресу в 20-х рр. ХХ ст.
17. Охарактеризуйте діяльність М.Ганді та його філософсько-політичні погляди.
18. Проаналізуйте причини загострення протиріч між ІНК і Мусульманською лігою у другій половині 30-х рр. та основні прояви британської колоніальної політики в Індії.
19. Визначте становище Ірану після Першої світової війни та його зовнішню політику в 1920-1930-х рр.

20. Поясніть спрямованість модернізаційних заходів Реза-шаха (державний устрій, економіка, культурно-побутова сфера).
21. Реконструйте процес відновлення незалежності Афганістану та прихід до влади молододафганського режиму. Охарактеризуйте суспільно-економічний розвиток країни у кінці 20-х – 30-х рр. ХХ ст.
22. Визначте особливості британської військово-політичної присутності в Іраку.
23. Окресліть наслідки Першої світової війни для Османської імперії.
24. Назвіть основні етапи Кемалістської революції 1918-1923 рр. в Туреччині.
25. Охарактеризуйте реформи Кемаля Ататюрка (державний устрій, економіка, культурно-побутова сфера).
26. Проаналізуйте міждержавні стосунки Туреччини з СРСР та західними країнами.
27. Сформулюйте суспільно-політичну доктрину кемалізма.
28. Розкрийте військово та державно-політичну діяльність Мустафи Кемаля.
29. Назвіть причини невирішеності національного питання в міжвоєнній Туреччині.
30. Поясніть причини переходу Трансйорданії під британський протекторат. Проаналізуйте діяльність еміра Абдаллаха ібн Гусейна.
31. Вкажіть причини арабо-єврейське протистояння в Палестині.
32. Розкрийте особливості суспільно-економічного розвитку Сирії та Лівану в міжвоєнний період.
33. Реконструйте процес виникнення Саудівської Аравії та її місце в арабському світі.
34. Окресліть місце Єгипту і Судану в системі британської колоніальної імперії (перша половина ХХ ст.)
35. Охарактеризуйте розвиток національно-визвольний рух у країнах французького Магрибу та їх шлях до державно-національного самовизначення.
36. Проаналізуйте особливості створення та діяльності арабо-мусульманського ордену сенуситів.
37. Розкрийте специфіку французької присутності в Тропічно-Екваторіальній Африці.
38. Визначте оставини виникнення бельгійських та португальських колоніальних володінь в Африці.
39. Проаналізуйте суспільно-економічний розвиток Ефіопії та діяльність молодоефіопів. Італо-ефіопське збройне протистояння (1935-1936 рр.).
40. Встановіть особливості суспільно-політичного розвитку Ліберії, утворення та розвиток Південно-Африканського союзу.
41. Розкрийте участь Японії у Другій світовій війні (Маньчжурія, Корея, Індокитай, Індонезія та ін.)
42. Американський окупаційний режим в Японії. Післявоєнні політичні реформи та суспільні перетворення.
43. Економічний розвиток Японії у повоєнний час. Внутрішньополітична боротьба. Основні напрями зовнішньої політики.
44. Створення Кореї. Поділ країни на північну і південну частини.
45. Війна 1953 р. Виникнення РК і КНДР.
46. Об'єднувчий процес на Корейському півострові (остання третина ХХ – початок ХХІ ст.).
47. Особливості розвитку Північної та Південної Кореї на сучасному етапі.
48. Громадянська війна 1946-1949 рр. і утворення КНР.
49. Соціально-економічні й політичні перетворення в Китаї у 1949-1958 рр.
50. «Великий стрибок» і «народні комуни», загострення внутрішньополітичної боротьби в КНР наприкінці 50-х – у першій половині 60-х рр.
51. Внутрішня й зовнішня політика КНР під час «культурної революції».
52. Політична боротьба в Китаї у другій половині 70-х рр. Реформи й перетворення в Китаї у 70-90-ті рр. Ден Сяопін.

53. Утворення Демократичної республіки В'єтнам. Дії французьких колонізаторів на півострові.
54. Реформи й перетворення в ДРВ, розкол В'єтнаму. Американська агресія у В'єтнамі. Паризькі мирні угоди щодо В'єтнаму.
55. Економічний і політичний розвиток СРВ у другій половині 70-х – 90-ті рр.
56. Режим «красних кхмерів» у Камбоджі.
57. Проголошення Республіки Індонезія на чолі з Сукарно. Внутрішня й зовнішня політика Сукарно в 1945-1965 рр.
58. Події 30 вересня 1965 р. Діяльність президента Сухарто.
59. Політичний портрет Хо Ши Міна.
60. Боротьба народів Індії проти колоніального режиму після Другої світової війни. Внутрішня й зовнішня політика Дж. Неру (1947-1964 рр.).
61. Політична боротьба в Індії у другій половині 60-х – 70-х рр. Внутрішня й зовнішня політика урядів І. Ганді.
62. Створення Пакистану. Впливи армії на ситуацію в країні.
63. Економічний і політичний розвиток Ірану після Другої світової війни. Уряд Національного фронту. Переворот 1953 р.
64. Реформи й перетворення 50-70-х рр. в Ірані, їхня сутність і результати. Ісламська революція 1978-1979 р.
65. Особливості розвитку Ісламської республіки Іран у 80-90-ті рр. Стосунки з США.
66. Аятола Хомейні: життя та діяльність.
67. Соціально-економічна структура Афганістану після Другої світової війни. Збереження архаїчних форм суспільних відносин.
68. Внутрішньополітична боротьба в Афганістані у 50-60-ті рр. XX ст. Криза монархічного режиму.
69. Державно-політичні трансформації в Афганістані у 1970-х рр. Внутрішня й зовнішня політика країни. Прихід до влади Народно-демократичної партії.
70. Уведення радянських військ до Афганістану. Громадянська війна в Афганістані.
71. Прихід до влади руху «Талібан» та основні напрями його політики. Американська військова присутність в Афганістані. Уряд М.Карзая.
72. Близькосхідні країни після Другої світової війни. Основні тенденції їх розвитку. Боротьба за незалежність.
73. Утворення держави Ізраїль. Палестинська проблема.
74. Арабо-ізраїльські війни. Позиції великих держав у близькосхідному питанні.
75. Утворення Палестинської автономії. Внутрішня й зовнішня політика Я.Арафата та М.Аббаса.
76. Економічний і політичний розвиток Туреччини після Другої світової війни. Поширення на Туреччину «доктрини Трумена» і «плану Маршалла».
77. Внутрішня й зовнішня політика Туреччини у 50-70-ті рр. XX ст.
78. Внутрішньополітична боротьба в Туреччині у 80-90-ті рр. та особливості її соціально-економічного розвитку.
79. Курдська проблема та шляхи її врегулювання. Національне питання.
80. Протистояння італо-німецьких та союзницьких сил в Північній Африці в 1941-1942 рр. Битва під Аль-Аламейном.
81. Африканські країни у другій половині 40-х рр. «Холодна війна» та її вплив на міжнародні відносини в Африці.
82. Характер і методи визвольної боротьби в Африці. Тактика колоніальних держав.
83. Економічний і політичний розвиток країн Магрибу.
84. Розпад колоніальної системи в Африці (1950-1960 рр.). Деколонізація Центральної та Південної Африки.
85. Соціально-політичні та етнічні проблеми африканських країн після проголошення незалежності. Взаємини з колишніми метрополіями.

86. Поява режимів ліворадикальної соціально-політичної орієнтації, їхній розвиток, успіхи, труднощі, причини невдач.
87. Нестабільність політичних режимів в африканських країнах. Причини численних державних переворотів. Роль армії.
88. Пан-африканізм і проблема єдності Африки. Організація африканської єдності й міждержавні політичні союзи.
89. Південно-Африканська республіка, її економічний і політичний розвиток у 80-ті роки ХХ ст. Опір режиму апартеїду та його демонтаж. Внутрішня й зовнішня політика Н. Мандели та Т. Мбеки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

Підручники і посібники

1. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 р. до наших днів. – К., 1995
2. Карпушина С, Карпушин В. История мировой культуры: Учебник для вузов. – М., 1998.
3. Мицик Л. М. Новітня історія зарубіжних країн: Курс лекцій. – Ніжин, 2001.
4. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–70-ті роки): Підручник. – К., 2003.
5. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980–2000 рр.): Підручник. – К., 2001.
6. Наринский М. М. История международных отношений, 1945–1975: Учеб. пособие. – М., 2004.
7. Політична історія ХХ ст.: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / В. Ф. Салабай, Я. А. Титаренко, Л.О. Панчук та ін. – К., 2002.
8. Цветков Г. М. Міжнародні відносини і зовнішня політика в 1917–1945 рр. Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. – К., 1997.

Загальні праці

1. Актуальные проблемы новейшей истории. – М., 1991.
2. Гобсбаум Е. Вік екстремізму: Коротка історія ХХ ст. (1914–1991) / Пер. з англ. – К., 2001.
3. ХХ век. Краткая историческая энциклопедия: В 2-х тт. – М., 2001.
4. Дербишайр Д., Дербишайр Я. Политические системы мира: В 2-х тт. – М., 2004.
5. Джонсон П. Современность: Мир с двадцатых по девяностые годы: В 2-х кн. – М., 1995.
6. Дынкин А. А. Новый этап НТР. – М., 1991.
7. История мировой экономики. Хозяйственные реформы 1920–1990-х гг. / Под ред. А. Н. Марковой. – М., 1995.
8. Мир в ХХ веке. – М., 2001.
9. Мировое политическое развитие: век ХХ. – М., 1995.
10. Политическая культура: теория и национальные модели. – М., 1994.
11. Хелд Д. и др. Глобальные трансформации: Политика, экономика, культура. – М., 2004.
12. Широков Г. К. Парадоксы эволюции капитализма (Запад и Восток). – М., 1998.

Додаткова література

Наука і культура

1. Атлас чудес света: Выдающиеся архитектурные сооружения и памятники всех времен и народов. – М., 1995.

2. Бартенев И. А., Батажкова В. Н. Очерки истории архитектурных стилей. – М., 1983.
3. Бэнэм Р. Взгляд на современную архитектуру. Эпоха мастеров. – М., 1980.
4. Гидион З. Пространство, время, архитектура. – М., 1984.
5. Зыбайлов Л.К., Шапинский В.А. Постмодернизм. – М., 1993.
6. Кириллин В.А. Страницы истории науки и техники. – М., 1989.
7. Куликова И.С. Философия и искусство модернизма. – М., 1980.
8. Лауреаты Нобелевской премии: Энциклопедия: В 2-х тт. / Пер. с англ. – М., 1992.
9. Ле Корбюзье. Архитектура XX века. – М., 1977.
10. Модернизм. Анализ и критика основных направлений / Под ред. В. В. Вансло-ва, М. Н. Соколова. – М., 1987.
11. Музыка XX века. Очерки. Ч. 2. 1917–1945. – Кн. 3. – М., 1980
12. Образ человека XX века. – М., 1988.
13. Паркинсон Д. Кино / Пер. с англ. – М., 1996.
14. Пехар Н., Станькова Н. Тысячелетнее развитие архитектуры. – М., 1981.
15. Ракитов А. И. Философия компьютерной революции. – М., 1991.
16. Романовская Т. Наука XIX–XX столетия в контексте истории культуры. – М., 1995.
17. Самин Д. К. Сто великих архитекторов. – М., 2000.
18. Современный словарь-справочник по искусству / Науч. ред. и сост. А. А. Мелик-Пашаев. – М., 1999.
19. Теплиц Е. История киноискусства. – М., 1967.
20. Чолаков В. Нобелевские премии. Ученые и открытия. – М., 1986.
21. Юренев Р. Н. Краткая история киноискусства. – М., 1997.
22. Яковлев В. А. Инновации в науке. – М., 1997.